

УДК 342.9+351.74

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-41-46

Олександр ЧУДНОВСЬКИЙ[©]

кандидат юридичних наук

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВЗАЄМОДІЯ МІЖ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ОБОРОНОЮ В ПИТАННЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У дослідженні розглянуто актуальні питання щодо нормативно-правових аспектів взаємодії і можливостей посилення Національної поліції України щодо забезпечення громадської безпеки в екстремальних умовах, наприклад, воєнного стану, представниками добровольчих формувань територіальних громад, які є військово-цивільною складовою територіальної оборони України. Наголошено, що на територіях, де немає активних бойових дій, можуть залучатися до забезпечення громадського порядку добровольці, однак їх участь у забезпеченні порядку повинна перебувати під контролем Національної поліції України, оскільки така діяльність передбачає можливість застосування примусу, навіть вогнепальної зброї, а в представників добровольчих формувань здебільшого відсутній досвід поводження в умовах забезпечення громадського порядку на відміну від професіоналів-поліцейських, які мають досвід. Висвітлено норми Закону «Про основи національного спротиву», «Положення про добровольчі формування територіальних громад» щодо завдань із забезпечення громадської безпеки силами територіальної оборони, добровольчими формуваннями територіальних громад, розглянуто нормативні акти щодо порядку взаємодії Національної поліції та, наприклад, Національної гвардії України. Констатовано наявність такого недоліку у нормативно-правому забезпеченні, як відсутність актів, які визначають порядок взаємодії між Національною поліцією та територіальною обороною, її військово-цивільною складовою. Запропоновано розробити і затвердити Порядок організації взаємодії Національної гвардії України та добровольчих формувань територіальних громад під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку в мирний час і в умовах воєнного стану, де обов'язково зазначити перебування представників добровольчих формувань в оперативному підпорядкуванні представників поліції під час виконання завдань із забезпечення громадського порядку.

Ключові слова: добровольчі формування територіальної громади, публічна безпека, воєнний стан, патрульна поліція, військово-цивільна складова територіальної оборони.

Постановка проблеми. На жаль, на сьогодні Україна зі стану гібридної війни з російською федерацією, яка тривала з 2014 р., перейшла зараз у період повномасштабної агресії та війни. В таких умовах увесь силовий та правоохоронний блок переведено у максимальну боєготовність та спрямовано тому числі на захист громадської безпеки і порядку. Поліцейські поруч із воїнами ЗСУ, Національною гвардією та територіальною обороною беруть участь в активних бойових діях, поліцейські одними з перших прийняли бій проти окупантів по багатьох містах України. Звісно, в умовах активних бойових дій, коли вулиці міст та сіл стали театром бойових дій, про безпеку і порядок говорити не можна. Однак, на значній території України, населені пункти яких є прифронтовими і де відносно спокійно, в умовах воєнного стану, потребують у посиленій охороні громадського порядку та безпеки, де до, наприклад, патрулювання вулиць співробітниками Національної поліції, можуть залучатися представники добровольчих формувань територіальних громад або громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону.

Десятки, може й сотні тисяч українців звернулися добровольцями до саме формувань територіальних громад як військово-цивільної складової сил територіальної оборони й охоче виявляють бажання залучатися до охорони громадського порядку і безпеки. У зв'язку із цим виникає низка питань щодо ролі та рівня залучення, підконтрольності в таких справах представників добровольчих формувань

© О. Чудновський, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3444-350X>

k_zpd@dduvs.in.ua

територіальних громад, оскільки співробітники національної поліції є професіоналами в питаннях поведінки у різних ситуаціях, що можуть відбуватися в процесі охорони громадського порядку, на відміну від звичайних цивільних, які до 24 лютого 2022 р. були вчителями, програмістами або інженерами без військової підготовки, або в кращому випадку з досвідом строкової служби, до якої також багато питань щодо ефективності, водночас, навіть така служба, де навчають хоча б поводитися правильно зі зброєю, не передбачає специфіки поведінки в умовах охорони громадської безпеки і порядку, взаємодії з громадянами, що є порушниками порядку тощо.

Таким чином, обрана проблематика має значну актуальність для регулювання сучасних суспільних відносин в Україні щодо забезпечення громадського порядку в умовах воєнного стану та масштабних воєнних дій на більшій території України, для теорії та практики науки адміністративного права.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. В науковому доробку питання правового регулювання взаємодії Національної поліції та представників добровольчих формувань територіальних громад в питаннях охорони громадського порядку і безпеки є тематикою новою, оскільки добровольчі формування територіальних громад, як і загалом територіальна оборона, є новим явищем, створення такої системи почалось лише в 2022 р. Водночас стосовно питань діяльності правоохоронних органів, Національної поліції в умовах воєнного стану здійснили внесок такі дослідники: В. Грибан, В. Іваха, Д. Казначеев, М. Ковалів, Т. Мінка, А. Фоменко та ін.

Метою статті є розглянути основні положення нормативно-правових актів, які регулюють питання взаємодії Національної поліції та представників добровольчих формувань територіальних громад в питаннях забезпечення громадського порядку і безпеки й встановити основні недоліки та шляхи покращення нормативного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Тематика участі добровольчих формувань територіальних громад разом з поліцією в забезпеченні громадського порядку і безпеки, особливо за умов воєнного стану, є, як вже зазначалося, новою та актуальною в сучасних умовах та реаліях, в яких опинилася Україна. Тому варто зупинитися на деяких положеннях понятійно-категоріального апарату. Варто звернутися до визначення таких понять, як «територіальна оборона», «Сили територіальної оборони», «добровольчі формування територіальних громад» тощо.

16 липня 2021 було ухвалено Закон «Про основи національного спротиву», який передбачає якраз врегулювання на законодавчому рівні участі військово-цивільної складової територіальної оборони в обороні держави та забезпеченні національної безпеки, в тому числі й у питаннях забезпечення громадського порядку та безпеки. Згідно із Законом, виник в Україні принципово новий рід військ – територіальна оборона. Територіальна оборона містить три складові: військову (органи військового управління та частини Сил територіальної оборони); цивільну (органи державної влади та місцевого самоврядування, що залучені до територіальної оборони), та, власне, військово-цивільну складову (штаби зон тероборони та добровольчі формування територіальних громад) [8].

Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 1 Закону «Про основи національного спротиву»: «Територіальна оборона – система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій» [8]. Тобто територіальна оборона розглядається як комплекс заходів для забезпечення безпеки і оборони України. Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону «Сили територіальної оборони Збройних Сил України – окремий рід сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони», а «доброволець Сил територіальної оборони Збройних Сил України – громадянин України або іноземець чи особа без громадянства, який перебуває в Україні на законних підставах впродовж останніх п'яти років та на добровільній основі зарахований до проходження служби у складі добровольчого формування Сил територіальної оборони Збройних Сил України» (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону). Відповідно, «добровольче формування територіальної громади – воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони в межах території відповідної територіальної

громади» (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону) [8].

Отже, якщо відштовхуватися від наведених термінів, то добровольці Сил територіальної оборони та добровольці формувань територіальної громади відрізняються за ценою громадянства (хоча незрозумілим є така позиція законодавця, чому іноземець, що проживає в громаді, може піти в регулярну армію чи Сили територіальної оборони, однак не може до добровольчого формування громади). Таким чином, військові частини Сил територіальної оборони комплектуються військовослужбовцями за контрактом та офіцерами, територіальним резервом, однак добровольчі формування територіальних громад комплектуються добровольцями, що є цивільними особами без відриву від основного місця зайнятості (програмісти, вчителі, інженери та представники інших професій) [1].

Не можна оминути увагою ще один важливий аспект в питанні підпорядкування добровольчих формувань територіальних громад. Абз. 2 п. 3 Положення про добровольчі формування територіальних громад, затверджене Кабінетом Міністрів України 29 грудня 2021 р., передбачає, що діяльність такого формування територіальної громади проводиться під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил територіальної оборони ЗСУ за територіальним принципом, тобто військовим керівництвом [2].

Варто також розглянути завдання, які поставлені перед складовими територіальної оборони. У п. 9 ч. 3 ст. 3 Закону України «Про основи національного спротиву» зазначається про участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах [8]. Основна увага в Законі приділяється завданням, що стосуються завдань військового характеру. Однак цей пункт передбачає взаємодію та допомогу у підтриманні громадського порядку і безпеки Національній поліції України, для якої це є одним із основних завдань. Натомість в п. 2 Положення про добровольчі формування територіальних громад деталізується у межах завдань територіальної оборони, визначених зазначеним Законом, яку діяльність можуть провадити добровольчі формування, серед яких вказано, що вони беруть участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом з Національною поліцією [2]. Таке уточнення в Положенні, на відміну від Закону, є достатньо важливим, оскільки саме у взаємодії виключно з Національною поліцією України, оскільки, наприклад, Національна Гвардія України займається охороною громадської безпеки і порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України» [6], однак також лише бере участь у забезпеченні громадської безпеки та охорони громадської безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону). У Законі України «Про Національну поліцію України» серед основних завдань є забезпечення публічної безпеки і порядку, а також охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави [7].

Головну роль у забезпеченні громадського порядку відіграє патрульна поліція, яка є структурним підрозділом Національної поліції і забезпечує безперервне та цілодобове виконання правоохоронних завдань, її діяльність спрямована на надання поліцейських послуг у сфері охорони прав і свобод громадян від протиправних посягань, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії і профілактики правопорушень на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, портах, аеропортах та інших публічних місцях, а також під час проведення масових заходів, надання допомоги (у тому числі екстреної медичної і домедичної допомоги) особам, які постраждали від правопорушень, наслідків аварій, катастроф, стихійних лих [10, с. 11].

Варто зауважити, що, на жаль, на цей час в Україні немає окремого положення, що визначало б завдання, повноваження, функції тощо саме патрульної поліції, хоча чинним є Положення про патрульну службу МВС від 02.07.2015 р. [3], яке керується Законом України «Про міліцію» в деяких частинах, а також Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, що було затверджене ще постановою Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 р. № 114 [4]. Отже, необхідно визнати таким, що втратило чинність, положення про патрульну службу та ухвалити нову постанову, що регулювала б відносини діяльності патрульної поліції України.

Водночас варто звернути увагу, що чинним є важливий нормативно-правовий

акт від 10.08.2016 р. «Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку» р. [5]. В нагоді цей акт використати для напрацювання нових актів, що визначали би порядок взаємодії поліцейських та добровольців з числа добровольчих формувань територіальних громад, оскільки зазначений Порядок визначає механізм організації взаємодії між Національною гвардією та Національною поліцією у сфері забезпечення публічної (громадської) безпеки. Варто зауважити, що Порядок врегульовує суспільні відносини в лише в мирний час або у період надзвичайного стану. Серед шляхів взаємодії передбачені спільні патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць [5].

В Україні також діє Закон «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [9], де відповідно до ст. 3 такі формування створюються і діють у взаємодії з правоохоронними органами, а також повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції (щодо питань публічного або громадського порядку) [9]. У Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку також зазначається, що під час виконання завдань щодо забезпечення громадського порядку нацгвардійці перебувають в оперативному підпорядкуванні органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки [5]. У Положенні про добровольчі формування територіальних громад (п. 3) вказано, що діяльність добровольчого формування провадиться під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил за територіальним принципом [5].

Висновки. На основі здійсненого наукового дослідження та висвітлення наведених у статті нормативно-правових актів зроблено низку висновків:

– до основних актів, що регулюють суспільні питання у сфері взаємодії Національної поліції України та добровольчих формувань територіальних громад, належать такі закони України: «Про Національну поліцію України», «Про основи національного спротиву»; серед підзаконних актів основним є «Положення про добровольчі формування територіальних громад». Водночас констатуємо наявність такого недоліку у нормативно-правому забезпеченні, як відсутність актів, які б визначали порядок взаємодії між Національною поліцією та територіальною обороною, її військово-цивільною складовою;

– як спосіб поліпшення нормативно-правового забезпечення взаємодії Національної поліції та представників добровольчих формувань територіальних громад в питаннях забезпечення громадського порядку і безпеки наголошуємо на необхідності розробки та затвердження підзаконного акта у вигляді Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та добровольчих формувань територіальних громад під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку в мирний час і в умовах воєнного стану;

– у запропонованому Порядку необхідно зазначити норму, що представники добровольчих формувань територіальних громад під час виконання завдань щодо забезпечення заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах разом з Національною поліцією перебувають в оперативному підпорядкуванні представників поліції щодо питань організації, спрямування та контролю за такою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Коваленко Н. Сили ТрО та добровольчі формування: у чому різниця? *Закон і бізнес*. URL : <https://zib.com.ua/ua/print/150996.html>.
2. Положення про добровольчі формування територіальних громад : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>.

3. Положення про патрульну службу МВС : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#Text>.
4. Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів УРСР від 29.07.1991. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF#n10>.
5. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10.08.2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text>.
6. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
7. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015І. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n1123>.
8. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
9. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.
10. Сердюк А. М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах: адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 3. С. 45–49.

Надійшла до редакції 14.06.2022

References

1. Kovalenko, N. Syly TrO ta dobrovolchi formuvannia: u chomu riznytsia [TrO forces and voluntary formations: what is the difference]? *Zakon i biznes*. URL: <https://zib.com.ua/ua/print/150996.html> [in Ukr.].
2. Polozhennia pro dobrovolchi formuvannia terytorialnykh hromad [Regulations on voluntary formation of territorial communities] : zatv. Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
3. Polozhennia pro patrolnu sluzhbu MVS [Regulations on the patrol service of the Ministry of Internal Affairs] : zatv. nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#Text>. [in Ukr.].
4. Polozhennia pro prokhodzhennia sluzhby riadovym i nachalnytskym skladom orhaniv vnutrishnikh sprav [Provisions on the completion of service by rank-and-file and senior staff of internal affairs bodies] : Postanova Kabinetu Ministriv URSR vid 29.07.1991. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF#n10>. [in Ukr.].
5. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii vzaemodii Natsionalnoi hvardii Ukrainy ta Natsionalnoi politsii Ukrainy pid chas zabezpechennia (okhorony) publichnoi (hromadskoi) bezpeky i poriadku [On the approval of the Procedure for organizing the interaction of the National Guard of Ukraine and the National Police of Ukraine during the provision (protection) of public (public) safety and order] : zatv. nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 10.08.2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text>. [in Ukr.].
6. Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy [On the National Guard of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.03.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>. [in Ukr.].
7. Pro Natsionalnu politsiiu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n1123>. [in Ukr.].
8. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu [On the foundations of national resistance] : Zakon Ukrainy vid 16.07.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
9. Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu [On the participation of citizens in the protection of public order and the state border] : Zakon Ukrainy vid 22.06.2000 r. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>. [in Ukr.].
10. Serdiuk, A. M. (2016) Shchodo vyznachennia poniattia i zmistu osnovnykh zavdan ta funktsii patrolnoi politsii Ukrainy v suchasnykh umovakh: administratyvno-pravovi aspekty [Regarding the definition of the concept and content of the main tasks and functions of the patrol police of Ukraine in modern conditions: administrative and legal aspects]. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnoho prava*. Issue 3, pp. 45–49. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Chudnovskyy. Interaction between National police and Territorial defense in public order: normative aspect. The study examines current issues regarding the legal aspects of cooperation and opportunities to strengthen the National Police of Ukraine to ensure public safety in extreme conditions, such as martial law, representatives of voluntary formations of territorial communities that are military-civil component of territorial defense of Ukraine.

It is emphasized that in areas where there is no active hostilities, volunteers may be involved in maintaining public order, but their participation in maintaining order should be under the control of the National Police of Ukraine, as such activities involve coercion, even firearms. For the most part, there is

no experience of dealing with public order in contrast to professional police officers who have experience. The norms of the Law «On Fundamentals of National Resistance», «Regulations on Voluntary Formation of Territorial Communities» on tasks of ensuring public safety by territorial defense forces, voluntary formations of territorial communities are covered. It is stated that there is such a shortcoming in the legal framework as the lack of acts that determine the order of interaction between the National Police and the Territorial Defense, its military-civilian component.

It is proposed to develop and approve the Procedure for organizing the interaction of the National Guard of Ukraine and voluntary formations of territorial communities in ensuring (protection) of public (public) security and order in peacetime and martial law, where it is mandatory to indicate the presence of representatives of voluntary police in the performance of public order tasks.

Keywords: *voluntary formations of territorial community, public security, martial law, patrol police, military-civilian component of territorial defense.*

УДК 347.513

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-46-50

Марина ЛОГІНОВА©

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМПЕНСАЦІЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

Досліджено особливості відшкодування шкоди, отриманої через пошкодження житла внаслідок воєнних дій на території України. Розглянуто причини, чому використання судово-правового алгоритму відшкодування збитків є малоефективним способом захисту прав цієї категорії жертв воєнних дій. Мета зазначеного у статті аналізу законодавчих актів – виявити особливості та труднощі використання такого дієвого способу захисту прав населення, якому завдано матеріальних збитків внаслідок пошкодження чи руйнації житла як результат обстрілу. Війна на території нашої країни призвела до надзвичайної ситуації особливого роду, яка досягла державного рівня. Основною особливістю надзвичайної ситуації в районі бойових дій є те, що вона є результатом діяльності, у тому числі терористичної, невстановлених осіб. Це передбачає відсутність вини винного як елемента суб'єктивної сторони злочину та однієї з умов його юридичної відповідальності. Більш того, відсутність обвинувального акта в кримінальному провадженні ускладнює доведення причинно-наслідкового зв'язку між злочинним діянням – вчинення терористичного акту та шкодою, заподіяною цим терористичним актом. При цьому на місцеву виконавчу та місцеву владу покладається обов'язок на забезпечення житлом постраждалих, чиї будинки були пошкоджені або зруйновані внаслідок воєнних дій чи надзвичайної ситуації. У статті наголошено, що з огляду на особливості надзвичайного стану в Україні необхідно ухвалити спеціальний закон, який регулює соціальний захист постраждалих, чиє житло пошкоджено або повністю зруйноване внаслідок бойових дій. Також розглянуто питання необхідності ухвалення закону про соціальний захист разом з порядком та механізмом відшкодування шкоди громадян, житло яких повністю зруйноване або пошкоджене внаслідок збройного вторгнення.

Ключові слова: *відшкодування шкоди, воєнний стан, надзвичайна ситуація, соціальний захист, постраждала особа, матеріальні збитки, житло, майно, матеріальна шкода.*

Постановка проблеми. З початком російської агресії на східних територіях України набуло особливої актуальності питання застосування цивільно-правового механізму відшкодування шкоди, завданої злочинами проти безпеки громадян, зокрема, терористичними актами. З моменту початкової стадії збройного конфлікту внаслідок бойових дій було пошкоджено та зруйновано численну кількість будинків, водночас компенсація залишається однією з найбільш часто згадуваних тем серед населення, яке постраждало від рук загарбників. З метою захисту свого майна постраждалі звернулися з

© М. Логінова, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5608-9911>

marinaloginova.dduvs@gmail.com